

Aspecte din experiența cartografierii fenomenelor lingvistice luzaciene și germane a prezentat Fr. Michałk, cu referire specială la *Atlasul lingvistic luzacian*, al cărui prim volum a și apărut, nu demult.

În intervenția sa pe marginea principiilor cartografierii pentru *ALS*, W. Doroszewski a întărit, cu exemple sugestive din practica geografiei lingvistice poloneze, conceptul de *hartă interpretativă* (Pentru „sat” în graiurile polone s-au înregistrat: *dziedzina*, *wieś*, *wieś*. Instituirea, în legenda hărții, a unui semn convențional pentru *wieś*, deosebit de cel adoptat pentru *wieś* se bazează pe o neînțelegere de principiu, căci pentru planul lexico-semantic ambele variante reprezintă unul și același cuvânt. În realitate, la cartografiere ar fi trebuit să se aibă în vedere opoziția *dziedzina* || *wieś*, *wieś*, renunțându-se la opoziția *wieś* || *wieś*, care, oricât de interesantă și de importantă ar fi ea pentru caracterizarea fonetică a graiurilor poloneze, este indiferentă pentru o hartă *lexico-semantică*). Desigur, a atras pe bună dreptate atenția W. Doroszewski, în elaborarea hărților *ALS* va fi nevoie de multă atenție în stabilirea limitei pînă la care se va putea merge cu renunțarea la detaliile indiferente.

În încheiere, R. I. Avanesov, arătînd că este pentru prima oară cînd se discută pe larg această problemă atît de importantă pentru *ALS*, a făcut un scurt bilanț al opiniilor exprimate, spunînd, printre altele, că în conceperea și redactarea hărților *ALS* trebuie să se tindă spre „neutralizarea experienței naționale de cartografiere”. Prin însăși concepția sa, *Atlasul*, fiind o lucrare nouă, fără precedent similar, va trebui să aplice, și în privința cartografierii, metode noi. Un aspect al noutății și originalității *Atlasului* va consta în faptul că hărțile sale vor fi concepute și elaborate în comun, cu participarea reprezentanților tuturor comisiilor naționale interesate. Dînd dreptate antevorbitorilor, R. I. Avanesov a adus ilustrări din realitatea dialectală a limbii ruse, pentru a arăta în ce sens trebuie înțeleasă selecția elementelor importante pentru *ALS* de cele care nu prezintă decît interes național, rusec. De ex., în graiurile velicoruse pentru „a crește” există următoarele variante principale posibile: *ros'ti*, *ros't*, în cele de tip septentrional, și *ras'ti* (< slavona rusă), în cele meridionale. Pentru harta *ALS* care va reflecta răspunsurile la întrebarea 341 din *Chestionar* (infinitivul de la verbul a cărui pers. 3 sg. prez. are forma sl. com. * *orseto*), opoziția *o* || *a* va trebui eliminată, ca neesențială. Tot așa va trebui să se procedeze cu opoziția *o* || *u* din răspunsurile rusești la întrebarea 2006 — „femeia care locuiește în casa vecină” (sufixul moțional), căci, pentru *ALS* variantele rusești *sos'édka* și *sus'édka* sînt, din punctul de vedere al derivației, identice. În aceeași situație sînt formele verbale de prezent *slúšajet* și *slúšajit*, care din punct de vedere morfologic sînt cartografiabile împreună, opunîndu-se formelor dialectale rusești cu *-t*. *Naturalismul* în cartografiere ar da hărților *ALS* un pronunțat aspect pestriț, atomizînd inutil arii lingvistice slave unitare. Așadar, ca principiu, în *ALS* vor trebui cartografiate fenomenele, iar nu manifestările lor concrete. Fără îndoială că, pe măsură ce volumul materialului strîns de pe teren pentru *ALS* va crește, vor apărea și numeroase alte probleme, mari și mici, care vor trebui analizate cu toată atenția. Teoria cartografierii *ALS* este prea complexă și materialul adunat pînă în prezent este încă prea restrîns pentru a se putea lua de pe acum decizii cît de cît ferme cu privire la această problemă. Cel mai important lucru însă, a încheiat R. I. Avanesov, rămîne, după cite se pare, necesitatea de a se descoperi opoziții și de a se stabili relații între faptele culese de pe teren. Modalitățile de redare tehnică pe hărți a acestor opoziții și relații (isoglose, culori, figuri etc.), deși importante și ele, sînt pe de-a-ntregul subordonate conținutului lingvistic al fenomenelor.

5. Strîns legată de cartografiere este problema comentariilor la hărțile *ALS*. Deși chestiune de viitor ceva mai îndepărtat, ea începe să preocupe de pe acum pe membrii Comisiei. Cîțiva dintre aceștia au luat cuvîntul la Conferință, relevînd indispensabilitatea comentariilor pentru anumite fenomene prevăzute de *Chestionar*. De pildă, T. Logar a atras pe bună dreptate atenția, cu ilustrări din realitatea dialectală slovenă, asupra faptului că două sisteme fonologice identice, ale unor graiuri populare aparținînd aceleiași limbi, istoricește pot fi de cu totul alte origini.

Este evident că, în asemenea cazuri, materialul ilustrativ prezentat pe hărțile *ALS* numai din perspectivă sincronică n-ar putea fi decît cu greu utilizat fără comentarii istorice adecvate. B. Meriggi a întărit punctul de vedere exprimat de T. Logar asupra importanței comentariilor la hărțile *ALS*, referindu-se la fenomene analoge din graiurile slovene din Italia.

6. În ce privește participarea specialiștilor din țările neslave la elaborarea *ALS*, acest lucru sporește și mai mult interesul pentru viitorul *Atlas*. Președinte al Comisiei pentru țările